

Schulnetz und Schulorganisation im Kreis Namslau im Jahre 1925

Die Tradition einer organisierten Schulbildung in Namslau reicht ins 13. Jh. zurück. Bereits in einer von Heinrich IV. von Schlesien, gen. Probus, im Jahre 1278 ausgestellten Urkunde, gemäß welcher seinem Untergebenen Thomas Kwas Alt-Namslau verliehen wurde, ging es auch um eine Pfarrschule. Das ist somit die älteste in Schlesien erwähnte Pfarrschule. In Namslau existierte 120 Jahre lang (von 1534 bis 1654) eine evangelische Schule. Bis in die 40er Jahre der ersten Hälfte des 18. Jh. gehörte Schlesien zu Österreich. Nach der Einnahme durch die Preußen führte Friedrich II. in den eroberten Gebieten Verwaltungs-, gesellschaftliche sowie Bildungsreformen durch. Im Jahre 1741 erhielt Namslau die Erlaubnis zum Bau einer Schule und einer evangelischen Kirche.

Die ebenfalls 1741 gebildete Provinz Schlesien wurde in 48 Kreise gegliedert; es entstand auch der Kreis Namslau. Die massenweise nach Schlesien einströmenden preußischen Beamten erkannten, daß die Entwicklung der schlesischen Landwirtschaft vor allem durch Verbreitung der deutschen Sprachkenntnisse möglich sei. Die Schule wurde zum wichtigsten Gebiet der Verbreitung der deutschen Sprache. Die am 12. August 1763 erlassene Schulverordnung (Schulgesetz) führte die -Schulpflicht für Kinder von 6 bis 13 Jahren ein. Die weitere Modernisierung des Schulwesens, besonders bei der Wahl der Germanisierungsmethoden, beinhaltete die 1801 erlassene Schuldienstvorschrift für die katholischen Grundschulen in den schlesischen Städten und Dörfern sowie in der Grafschaft Glatz.

Sowohl bis dahin als auch später verstärkten die getroffenen Maßnahmen und Anordnungen den nationalitätsfreien, konfessionellen Charakter der schlesischen Schule. So war es auch im Kreis Namslau, wo sich mit dem Zuzug der deutschen Bevölkerung die Anzahl der evangelischen Schulen vergrößerte. Die ortsansässige polnische Bevölkerung behielt prinzipiell ihren katholischen Glauben. Deshalb besaßen auch die größeren Ortschaften je eine evangelische und eine katholische Schule. In kleineren Landgemeinden besuchten die Kinder beider Religionen eine gemeinsame Schule.

Wie die folgende Tabelle zeigt, überwogen evangelische Schulen im den zwanziger Jahren des 20. Jahrhunderts. Von 59 Grundschulen waren 37 evangelische und 22 katholische Schulen.

Legende zur Tabelle:

1) Ortschaft 2) Schulart 3) - 6) Anzahl der Schüler:

3) evangelisch 4) katholisch 5) jüdisch 6) insgesamt

7) - 9) Anzahl der: 7) Klassen 8) Abteilungen 9) Lehrer

10) Entstehungsjahr der Schule

podstawowa ewangelicka = evangelische Grundschule

podstawowa katolicka = katholische Grundschule

prywatna szkola = Private Fortbildungsschule

dokształcająca ponad-podstawowa = weiterführende Grundschule

prywatna szkoła dla kalek = Behinderten Privatschule

z ziem miejskich, mowa jest także o szkole parafialnej. Jest to więc najwcześniej wzmiankowana szkoła parafialna na Śląsku: Przez 120 lat (1534—1654) istniała w Namysławie szkoła ewangelicka. Z kolei w 1741 r. Namysłów otrzymał zezwolenie na budowę szkoły i kościoła ewangelickiego.

Do lat czterdziestych pierwszej połowy XVIII stulecia Śląsk należał do Austrii. Po zajęciu go przez Prusy Fryderyk II przeprowadził na zagarniętych terenach reformy administracyjne i ustrojowe oraz oświatowe.

Utworzona w 1741 r. prowincja śląska została podzielona na 48 powiatów. Wówczas też powstał powiat namysłowski. Masowo sprowadzani na Śląsk urzędnicy pruscy uważali, że podniesienie rolnictwa śląskiego można osiągnąć przede wszystkim drogą upowszechnienia znajomości języka niemieckiego. Głównym terenem jego szerzenia miała stać się szkoła. Wydana 12 VIII 1763 r. ustawa o ustroju szkolnym wprowadziła obowiązek szkolny, któremu podlegały dzieci w wieku od 6 do 13 lat.

Dalsze unowocześnianie szkolnictwa, szczególnie w doborze metod germanizacyjnych, zapowiadał *Regulamin szkolny dla niższych szkół katolickich w miastach i na wsi Śląska oraz hrabstwa kłodzkiego*, wydany w 1801 r.

Zarówno dotychczasowe, jak i później wydawane zarządzenia umacniały wynaradawiający i wyznaniowy charakter szkoły śląskiej. Tak też było w powiecie namysłowskim, gdzie — w miarę napływu ludności niemieckiej — zwiększała się liczba szkół ewangelickich. Miejscowa ludność polska w zasadzie zachowała wiarę katolicką. Dlatego też większe miejscowości posiadały po dwie szkoły — ewangelicką i katolicką. W mniejszych skupiskach wiejskich dzieci obu wyznań uczyły się w szkole o jednym wyznaniu.

Jak wskazuje załączona tabela, w powiecie namysłowskim w pierwszej połowie lat dwudziestych obecnego stulecia przeważały szkoły wyznania ewangelickiego.

Na 59 szkół podstawowych 37 należało do wyznania ewangelickiego i 22 do katolickiego.

☆ ☆ ☆

Tabela 10

Miejscowość	Rodzaj szkoły	Liczba uczniów				Liczba			Rok powstania szkoły
		ewan-gel- ków	kato- lików	żydów	ogółem	klas	oddzia- łów	naucz- cieli	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Namysłów Namslau	podstawowa ewangelicka	417	—	5	422	7	10	12	1742
	podstawowa katolicka	—	302	—	302	7	7	7	.
	ponad- podstawowa	160	61	7	228	6	12	8	1921
	szkoła wojskowa	.	.	.	.	.	.	.	.
	szkoła rol- nica zimowa	.	.	.	.	.	.	.	.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	szkoła do- kształcająca kupiecko-rze- mieślnicza	.	.	.	.	.	.	.	.
	przedszkole zakonne	.	.	.	.	.	.	.	.
	prywatna szkoła dla kalek	25	33	—	58 z ca- łego Ślą- ska	1	1	2	1921
	prywatna szkoła do- kształcająca	34	26	—	60	1	1	1	.
Stare Alt- Miasto stadt	podstawowa ewangelicka	28	14	—	42	1	1	1	1909
Wieloleka Bachwitz	podstawowa ewangelicka	39	—	—	39	1	1	1	1773
	podstawowa katolicka	—	79	—	79	2	2	2	1806
Bakowice Bankwitz	podstawowa ewangelicka	46	—	—	46	1	1	1	1770
	podstawowa katolicka	—	47	—	47	1	1	1	XVIII
Baldwino- wice Belmsd.	podstawowa katolicka	12	18	—	30	1	1	1	1820
Bielice Böhlitz 1)	podstawowa ewangelicka	27	—	—	27	1	1	1	1891
Bukowa Bu- ślaska chelsd.	podstawowa katolicka	14	14	—	28	3	3	2	.
Dąbrowa Dammer	podstawowa ewangelicka	67	—	—	67	1	2	1	bar- dzo stara 3)
	podstawowa katolicka	—	125	—	125	3	3	3	1829
Biestry- kowice Eckersdorf	podstawowa katolicka	—	94	—	94	3	3	2	1618

- 1) Ortsteil der Gemeinde Bankwitz
 2) 58 aus Gesamt-Schlesien
 3) sehr alt

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Idzikowice Eisdorf	podstawowa ewangelicka	41	6	—	47	1	1	1	1797
Ligota Ellguth	podstawowa ewangelicka	27	4	—	31	1	1	1	.
Kamienna Giesdorf	podstawowa katolicka	17	51	—	68	1	2	1	.
Głuszyna Glausche	podstawowa ewangelicka	115	—	—	115	3	3	2	.
	podstawowa katolicka	—	114	—	114	3	3	2	1745
Gręboszów Grambschütz	podstawowa katolicka	—	53	—	53	1	.	1	1893
	podstawowa ewangelicka	49	—	—	49	1	.	1	.
Gola Gülchen	podstawowa ewangelicka	124	—	—	124	3	3	2	1770
Woskowice Górne 1)	podstawowa ewangelicka	51	9	—	60	1	.	1	.
Miodary Honigern	podstawowa ewangelicka	120	—	—	120	3	3	2	1742
Jakubowice Jakobsdorf	podstawowa ewangelicka	34	23	—	57	1	.	1	1770
Kowalowice Kaulwitz	podstawowa ewangelicka	36	—	—	36	1	.	1	1744
	podstawowa katolicka	—	117	—	117	3	3	2	1618 lub 1717
Woskowice Małe Lorzendorf	podstawowa ewangelicka	98	—	—	98	3	3	2	1890
	podstawowa katolicka	—	20	—	20	1	1	1	1757
Smarchowice Wielkie 2)	podstawowa ewangelicka	62	42	—	104	3	3	2	1836
Smarchowice Nowe 3)	podstawowa ewangelicka	37	11	—	48	1	1	1	1912
Smarchowice Małe 4)	podstawowa ewangelicka	26	24	—	50	1	.	1	.

- 170 1) Hennersdorf 2) Groß Marchwitz
3) Neu Marchwitz (zur Gem. Groß Marchwitz)
4) Deutsch Marchwitz

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Smarchowice Słaskie 1)	podstawowa ewangelicka	50	2	—	52	1	.	1	.
Michalice Michelsdorf	podstawowa katolicka	1	28	—	29	1	1	1	.
Minkowskie Seydlitzruh	podstawowa ewangelicka	81	28	—	109	3	3	2	.
Jastrzębie Nassadel	podstawowa ewangelicka	82	—	—	22	1	1	1	1834
	podstawowa katolicka	—	62	—	62	1	.	1	1913
Domaszowice Noldau	podstawowa ewangelicka	41	—	—	41	1	.	1	1900
	podstawowa katolicka	—	61	—	61	1	.	1	1836
Objazda Obischau	podstawowa ewangelicka	50	20	—	70	1	.	1	1766
Pawłowice Namysłow- skie Paulsd.	podstawowa ewangelicka	23	7	—	30	1	1	1	przed 1800 r. vor
Polkowskie Ordenstal	podstawowa ewangelicka	31	10	—	41	1	.	1	2855
Rychnów Reichen	podstawowa ewangelicka	28 3/4	34	—	62	1	2	1	akta się- gają 1801 r. 3)
Zaba Saabe	podstawowa ewangelicka	29	21	—	50	1	1	1	1800
Złotica Gränitz (Sbitze)	podstawowa katolicka	—	52	—	52	1	.	1	1825
Smogorzów Schmograu	podstawowa ewangelicka	46	—	—	46	1	1	1	1797
	podstawowa katolicka	—	63	—	63	3	3	2	1770
Ziemielowice Simmelwitz	podstawowa ewangelicka	68	23	—	91	3	3	2	1792
Zorzów 2)	podstawowa ewangelicka	23	1	—	24	1	1	1	1844

1) Windisch Marchwitz

2) Kornin (Sorzw) /zur Gem. Sterzendorf/

3) Gründungsurkunde von 1801